

BĄDŹ ŚWIADOM SWOICH PRAW!

Informacje dla
pracowników w
Irlandii

Celem tej broszury jest:

- dostarczenie wszystkim pracownikom migracyjnym w Irlandii informacji na temat ich praw w zrozumiały i dostępny sposób.
- dostarczenie informacji pracownikom migracyjnym na temat ich obowiązków i odpowiedzialności.
- zdemaskowanie oraz upublicznienie praktyk wyzyskiwawczych i nielegalnych wymagań nakładanych na pracowników migracyjnych.

Broszura ma być jedynie przewodnikiem. Dalsze informacje na każdy temat dostępne są poprzez liczne stowarzyszenia i instytucje, których adresy można znaleźć na końcu tej broszury. Ich pomoc jest zwykle bezpłatna.

Uwaga:

W przyszłości mogą zajść zmiany w prawie, które będą miały wpływ na informacje zawarte w tej broszurze. Dołożono wszelkich starań by dane zawarte w niej były aktualne i dokładne, i niniejszym MRCI nie odpowiada za błędy w niej zawarte. .

Niniejsza broszura została wydana w celach informacyjnych i nie jest dokumentem prawnym..

Listopad 2005

SPIS TREŚCI

Broszura obejmuje różne tematy jak to wynika ze spisu treści. W tekście jest wiele odniesień do instytucji, w których można uzyskać dalsze informacje. **Dane kontaktowe zamieszczone są na końcu.**

Dział 1	Ważne informacje	7
	<i>Informacje ogólne</i>	7
	<i>Twoje prawa w pracy</i>	8
	<i>Obowiązki</i>	9
	<i>Dokumenty</i>	11
Dział 2	Imigracja, pobyt stały i obywatelstwo	12
	<i>Rejestracja – Narodowy Urząd Imigracyjny</i>	
	<i>Garda (GNIB)</i>	12
	<i>Obywatelstwo i naturalizacja</i>	14
	<i>Długoterminowe prawo pobytu</i>	14
	<i>Łączenie rodzin</i>	15

Deportacja 15

Trudne sytuacje 17

Dział 3 Dostęp do rynku pracy 18

Prawo do podjęcia pracy) 18

*Przyjazd do Irlandii w celach zarobkowych -
rady ogólne* 20

Staranie się o pracę 21

Zmiana pracy 21

Agencje pośrednictwa pracy 22

**Dział 4 Prawa pracownicze, warunki
pracy oraz umowy o pracę 23**

Warunki zatrudnienia 24

Potwierdzenie wypłaty 24

Praca z "zapewnionym zakwaterowaniem" 25

Godziny pracy 25

Urlop 25

BHP 28

Składanie skargi 28

<i>Bezprawne wyrzucenie z pracy</i>	29
<i>Dyskryminacja</i>	30
<i>Związki zawodowe</i>	30

Dział 5 Podatki 32

<i>Numer PPS i rejestracja podatkowa</i>	32
<i>System podatkowy PAYE</i>	33
<i>Kredyty podatkowe i progi podatkowe</i>	34
<i>Zeznania podatkowe i zwrot podatku</i>	35
<i>Podwójne opodatkowanie</i>	35
<i>Formularze podatkowe</i>	36

Dział 6 Pomoc socjalna 38

<i>System ubezpieczenia społecznego (składkowy)</i>	38
<i>Pomoc socjalna (niezależna od składek)</i>	38
<i>Warunek stałego pobytu (HRC)</i>	39
<i>Składanie podań o pomoc socjalną</i>	41
<i>Odwołania</i>	41

Dział 7   Kwestie prawne   42

An Garda Síochana (Policja)   42

Wydział ds. incydentów na tle rasowym   42

Areszt   43

Pomoc prawna   44

Dział 8   Rozmaitości   46

Kobiety   48

Zakwaterowanie dla osób w potrzebie   48

Zdrowie   48

Szkolnictwo   49

Życie codzienne   49

Nielegalni imigranci   50

**Dział 9   Dane instytucji, do których
można się zwrócić o pomoc   51**

**Dział 10   Dane pracodawcy oraz
przykładowy zapis wypłat i
przepracowanych godzin   57**

**Okładka   Centrum Prawł migrantów
w Irlandii Informacje i mapa**

Dział 1: Ważne informacje

Informacje ogólne

- w nagłych przypadkach dzwoń pod 999, lub 112 (np. po karetkę, policję, straż pożarną).
- Sporządź kserokopie ważnych dokumentów i trzymaj je w bezpiecznym miejscu, np. oficjalne dokumenty jak paszport, umowa o pracę i wszelkie pisemne ustalenia pomiędzy Tobą a osobą wynajmującą Tobie mieszkanie lub pracodawcą.
- Twój pracodawca nie ma prawa zatrzymać Twojego paszportu.
- Gardaí (policja irlandzka) może Cię zatrzymać i poprosić o pokazanie dowodu tożsamości i pozwolenia na pobyt w Irlandii.
- Gardaí mogą Cię aresztować, jeśli uważają, że złamałeś prawo, ale pamiętaj, że nawet wtedy przysługują Tobie pewne prawa.
- Jedynie Gardaí i funkcjonariusze policji imigracyjnej mają prawo zatrzymać Twój paszport. Pamiętaj, by poprosić o nazwisko i numer identyfikacyjny policjanta, który zabrał Twój paszport, oraz o pokwitowanie

- Jeśli Twoje pozwolenie na pobyt stały wygasło, Gardaí będą traktować Ciebie jako osobę przebywającą w Irlandii nielegalnie.
- Pracodawca lub agencja pośrednictwa pracy nie mają prawa aresztować pracownika.
- Jedynie Minister Sprawiedliwości ma prawo Ciebie deportować. Pracodawca lub agencja pośrednictwa pracy nie mają takiego prawa.
- Jeśli ktoś Tobie grozi, powiadom o tym nas, lub inną podobną organizację.
- Niezależnie od tego w jak złej sytuacji się znajdujesz, zawsze można uzyskać pomoc.
- Jeśli Twoje pozwolenie na pobyt stały wygasło, nie lekceważ tego – poproś o pomoc!
  - Nie wierz we wszystko, co słyszysz – sprawdź jakie są fakty.

TWOJE PRAWA W PRACY

Wszyscy, niezależnie od narodowości, mają przywileje zagwarantowane prawem. Należą do nich:

- pisemne potwierdzenie warunków zatrudnienia (w ciągu dwóch miesięcy

od rozpoczęcia pracy). Powinno ono zawierać informacje o godzinach pracy i urlopie itd.

- płaca minimalna to €7.65 na godzinę (podlega zmianom).
- ochronę przed bezprawnym wyrzuceniem z pracy.
- prawo wstąpienia do związków zawodowych.
- agencje pośrednictwa pracy muszą posiadać zezwolenie na działalność. Upewnij się, że agencja, z której korzystasz ma takie pozwolenie.
- musisz skontaktować się z Wydziałem Wydawania Pozwoleń na Pracę w celu zasięgnięcia informacji na temat ich uzyskania.

OBOWIĄZKI

*Aby legalnie mieszkać i pracować w Irlandii, masz także pewne **obowiązki**. Należą do nich:*

- jeśli pochodzisz spoza obszaru UE lub EEA (Europejskiego Obszaru Ekonomicznego) musisz zarejestrować się w GNIB lub na policji imigracyjnej i uzyskać pieczętkę stałego pobytu w paszporcie.

Uwaga: Pieczętka stałego pobytu to nie to samo, co pozwolenie na pracę. (Zobacz dział poświęcony Rejestracji – *Biuro Imigracji Garda*).

- otrzymasz kartę rejestracyjną GNIB, którą powinieneś nosić cały czas.
- jeśli potrzebujesz pozwolenie na pracę lub wizę uprawniającą do pracy (zobacz dział 3 na temat zatrudnienia) Ty i Twój pracodawca jesteście wspólnie za to odpowiedzialni.
- musisz być zarejestrowany w urzędzie skarbowym oraz w irlandzkim ZUS-ie nawet jeśli nie zarabiasz tyle, by płacić podatki. Oznacza to, że musisz mieć numer PPS (patrz dział 5 & 6 poniżej).
- jeśli zmienisz miejsce zamieszkania, poinformuj o tym Urząd Immigracyjny lub lokalną policję.
- jeśli posiadasz samochód musisz mieć prawo jazdy, ubezpieczenie i zapłacony podatek drogowy.
- Nie lekceważ żadnej korespondencji od instytucji państwowej, jak na przykład z Ministerstwa Sprawiedliwości..

DOKUMENTY

Oto dokumenty niezbędne do rozpoczęcia pracy:

- Paszport z wizą wjazdową i pozwoleniem na pobyt stały.
- karta rejestracyjna z GNIB.
- ważne pozwolenie na pracę lub wizę z pozwoleniem na pracę (jeśli jesteś z poza UE lub EEA) – twój pracodawca ma prawo zatrzymać oryginał.
- Numer PPS (ang - Personal Public Service) jeśli zamierzasz pracować w Irlandii.

Dział 2: Imigracja, Pobyt Stały i Obywatelstwo

REJESTRACJA – NARODOWY URZĄD IMIGRACYJNY GARDA (GNIB)

Jeśli zamierzasz pozostać w Irlandii dłużej niż 3 miesiące **musisz zarejestrować się** na policji (Garda Síochana) by otrzymać kartę GNIB.

Powinieneś zarejestrować się w ciągu miesiąca po przybyciu do Irlandii.

Jest to **bardzo ważny** krok. By być uważanym za osobą przebywającą w Irlandii legalnie, trzeba mieć ważną „pieczętkę pobytu stałego”. Nie jest to to samo, co pozwolenie na pracę. Później, jeśli starasz się o pozwolenie na dłuższy pobyt lub o obywatelstwo, Twoje podanie zależeć będzie od ilości otrzymanych pieczętek.

By się zarejestrować musisz skontaktować się oficerem imigracyjnym na najbliższym posterunku policji (GARDA). Jeśli mieszkasz w Dublinie udaj się do Narodowego Urzędu Imigracyjnego (GNIB). Weź ze sobą swój paszport i dowód prawa stałego pobytu (np. kopię pozwolenia na pracę, lub świadectwo rejestracji w szkole lub na uniwersytecie).

Otrzymaś kartę rejestracyjną GNIB (plastikowa karta) oraz „pieczętkę stałego pobytu” w paszporcie. Pieczętka ta jest zwykle wydawana na czas obowiązywania pozwolenia na pracę lub wizej z pozwoleniem na pracę. Jej ważność zostanie przedłużona, kiedy Ty (lub Twójmałżonek/małżonka) otrzymacie nowe pozwolenie na pracę lub wizę z pozwoleniem na pracę lub jedno z Was zarejestruje się na uczelni (wymagana 85% obecność na zajęciach).

Istnieją 4 rodzaje pieczętki stałego pobytu:

- **Pieczętka nr 1** oznacza, że osoba posiada pozwolenie na pracę.
- **Pieczętka nr 2** oznacza, że osoba studiuje na studiach dziennych.
- **Pieczętka nr 3** jest pieczętką zastrzeżoną, co oznacza, że osoba nie może pracować lub studiować w Irlandii (np. dziecko współmałżonki /-a)
- **Pieczętka nr 4** jest pieczętką wydawaną osobom posiadającym wizę z pozwoleniem na pracę, pozwolenie na pracę, a także np. małżonkom obywateli irlandzkich, osobom starającym się o azyl polityczny, osobom z pozwoleniem na pobyt stały z powodu posiadania dziecka urodzonego w Irlandii, osobom z

pozwoleniem na pobyt długoterminowy. Dalsze informacje można uzyskać z GNIB lub Ministerstwa Sprawiedliwości (zobacz listę instytucji na końcu tej broszury).

OBYWATELSTWO I NATURALIZACJA

Jeśli przebywasz w Irlandii już 5 lat, lub jeśli łączą Ciebie więzy małżeńskie z obywatelem Irlandii już od 3 lat, możesz ubiegać się o obywatelstwo irlandzkie. Jeśli zapadnie decyzja o naturalizacji, rząd Irlandii wyda Tobie paszport. W Irlandii uznaje się podwójne obywatelstwo. W celu uzyskania dalszych informacji skontaktuj się z Ministerstwem Sprawiedliwości.

DŁUGOTERMINOWE PRAWO STAŁEGO POBYTU

Jeśli pracujesz w Irlandii już od 5 lat (60 miesięcy) możesz zwrócić się do Ministerstwa Sprawiedliwości o wydanie prawa długoterminowego pobytu (pieczętka nr 4). Do podania należy dołączyć kserokopie wszystkich pieczętek zgromadzonych w paszporcie jako dowód na to, że pracowało się i było się zarejestrowanym w Irlandii od co najmniej 60 miesięcy. Różni się to od procesu naturalizacji tym, że nie staniesz się obywatelem Irlandii, ale otrzymasz długoterminową pieczętkę w

paszporcie uprawniającą do zmiany pracy bez potrzeby ubiegania się o pozwolenie na pracę za każdym razem. Jeśli dano Tobie to prawo powinieneś pokazać decyzję Ministerstwa Sprawiedliwości w GNIB lub na posterunku policji i poprosić o zmianę pieczętki w paszporcie.

ŁĄCZENIE RODZIN

Łączenie rodzin nie jest prawem nadawanym automatycznie w Irlandii. Prawo do łączenia rodzin jest uzależnione od rodzaju prawa stałego pobytu, np. jeśli przebywasz w Irlandii na podstawie wizy z pozwoleniem na pracę możesz się o to prawo ubiegać po 3 miesiącach, jeśli natomiast przebywasz w Irlandii na podstawie pozwolenia na pracę możesz się o to prawo ubiegać po roku. Musisz przedstawić dowód na to, że jesteś w stanie utrzymać rodzinę. Jeśli odmówiono Tobie, masz prawo poznać powody. Dalsze informacje na temat łączenia rodzin można uzyskać w Ministerstwie Sprawiedliwości.

DEPORTACJA

Jeśli przebywasz w Irlandii nielegalnie możesz zostać deportowany (zmuszony do opuszczenia Irlandii)

Deportacja jest zwykle ostatnim etapem dłuższego procesu. Jeśli zostaniesz poinformowany o swojej deportacji powinieneś niezwłocznie zasięgnąć rady fachowca. Nie lekceważ żadnej korespondencji, którą możesz otrzymać z Ministerstwa Sprawiedliwości.

Zanim otrzymasz nakaz deportacji, przesłany zostanie Tobie list (zwany popularnie „listem 15 dni”) dający Tobie trzy opcje do wyboru. Możesz opuścić terytorium Irlandii własnowolnie i być może zostać wpuszczonym na jej terytorium w przyszłości. Po pomoc i radę na temat własnowolnego opuszczenia kraju można zwrócić się do International Organisation for Migration (IOM) (Międzynarodowej Organizacji ds. Migracji)

Możesz również zwrócić się do Ministerstwa Sprawiedliwości o pozwolenie na tymczasowy pobyt w Irlandii. Jeśli natomiast nie skontaktujesz się z Ministerstwem w ciągu 15 dni, możesz zostać deportowany. Jeśli do tego dojdzie, nie będziesz już mógł wjechać na terytorium Irlandii. Ważne jest, by skontaktować się z Ministerstwem Sprawiedliwości w ciągu 15 dni, jednocześnie szukając pomocy w rozmaitych organizacjach. Tylko Minister Sprawiedliwości

ma prawo Ciebie deportować (pracodawca lub agencja pośrednictwa pracy nie mają takiego prawa). O deportacji i jej powodach musisz zostać poinformowany pisemnie (w nakazie deportacyjnym). Możesz zostać deportowany tylko do kraju gdzie masz prawo stałego pobytu, lub którego jesteś obywatelem.

TRUDNE SYTUACJE

Jeśli z jakiegokolwiek powodu czujesz się zagrożony, powinieneś zwrócić się o pomoc, np. jeśli Twój pracodawca nie pozwala Tobie odejść z pracy; jeśli pracodawca grozi Tobie odesłaniem do domu; jeśli winny jesteś pieniądze swojemu pracodawcy; jeśli powiedziano Tobie, że Twój dług rośnie i nie jesteś odpowiednio wynagradzany; jeśli wykonujesz pracę, której nie uzgadniałeś z pracodawcą; jeśli pracodawca zabrał Ci dokumenty, np. paszport; jeśli obawiasz się z jakiegokolwiek innego powodu. Wiele organizacji zajmujących się prawami imigrantów (np. MRCI) służy radą, którą można uzyskać w bezpiecznym miejscu, z poszanowaniem prawa do prywatności.

Dział 3: Dostęp do rynku pracy

PRAWO DO PODJĘCIA PRACY (pozwolenia i wizy)

Jeśli pochodzisz z kraju należącego do Unii Europejskiej lub EEA lub jesteś obywatelem Szwajcarii, nabywasz automatyczne prawo do pracy w Irlandii i nie potrzebujesz ani pozwolenia, ani wizy.

Jeśli jesteś spoza Europejskiego Obszaru Ekonomicznego (EEA), musisz mieć pozwolenie na pracę w Irlandii. Oznacza to, że musisz mieć pozwolenie na pracę lub wizę z pozwoleniem na pracę by móc legalnie podjąć pracę. Jeśli posiadasz wizę studencką i uczysz się na studiach dziennych możesz mieć prawo do pracy w niepełnym wymiarze. Należy zwrócić się o wyjaśnienie tej kwestii do Urzędu Imigracyjnego.

Osoby mające status uchodźców mają pełne prawo do zatrudnienia w Irlandii. Osoby, których podania o nadanie statusu uchodźcy są jeszcze rozpatrywane, nie mają prawa do podjęcia pracy.

Pozwolenie na pracę wydawane jest pracodawcy na konkretne stanowisko i ważne jest przez okres 1 roku. Pracodawca występuje o wydanie takiego pozwolenia i przedłużenie pozwolenia do Ministerstwa Pracy (DETE). To pracodawca płaci

za pozwolenie, nie Ty. Obecnie takie pozwolenie kosztuje €500. Obciążanie pracownika kosztami wydania pozwolenia na pracę przez pracodawcę jest nielegalne. **Tobie przysługuje prawo sprawdzenia, czy pracodawca wystąpił z podaniem o wydanie pozwolenia na pracę dla Ciebie:**

Skontaktuj się z Działem Wydawania

Pozwoleń na Pracę: Tel. 01-6313333

Lo-call (poza strefą 01): 1890 201 615

Pozwolenie na pracę wydawane jest na jedno stanowisko. Jeśli z niego zrezygnujesz, Twój nowy pracodawca będzie musiał wystąpić o nowe pozwolenie, by móc Ciebie zatrudnić. Jeśli zmienisz stanowisko w tej samej firmie pracodawca także musi wystąpić o nowe pozwolenie na pracę.

Wiza z pozwoleniem na pracę/uprawnienie do podjęcia pracy wydawane są pracownikom i zwykle ważne przez okres dwóch lat. Podanie o nie należy składać przed przyjazdem do Irlandii. Można je odnawiać w Biurze Imigracyjnym (GNIB). Osoba posiadającą taką wizę lub uprawnienie może zmieniać pracę w swoim sektorze (np. I.T. lub pielęgniarstwo) bez potrzeby ponownego występowania o nową wizę. Małżonkowie osób posiadających pewne rodzaje wizy także mogą podejmować pracę w Irlandii. Informacji na ten temat można zasięgnąć w Ministerstwie Pracy.

PRZYJAZD DO IRLANDII W CELACH ZAROBKOWYCH – RADY OGÓLNE:

Koszty życia w Irlandii są bardzo wysokie, szczególnie w miastach. Znalezienie pracy może być trudne, więc dobrze jest mieć przygotowane CV w języku angielskim, trochę pieniędzy na okres szukania pracy i zakwaterowanie. Weź także ze sobą świadectwa, dyplomy czy inne dokumenty świadczące o nabytych kwalifikacjach. Idealnie jest załatwić sobie pracę przed wyjazdem. Bądź przygotowany na przynajmniej tydzień pracy zanim otrzymasz pierwsze wynagrodzenie.

W większości przypadków będziesz musiał zapłacić czynsz za cały miesiąc. Stawki są bardzo wysokie, szczególnie w Dublinie. Schroniska dla bezdomnych obecnie przyjmują jedynie obywateli UE na jedną, dwie noce. (sprawdź na stronie www.welfare.ie: dział 'publications', pod literą 'H'). Jeśli nie jesteś w stanie zapłacić za własne zakwaterowanie grozi Tobie stanie się bezdomnym.

STARANIE SIĘ O PRACĘ

Ogłoszenia o pracę publikowane są w gazetach oraz na specjalnych witrynach internetowych. Pomoc w uzyskaniu pracy można uzyskać z FÁS lub lokalnego oddziału Local Employment Service (LES) czyli Lokalnego Centrum Zatrudnienia.

ZMIANA PRACY

Jeśli chcesz zmienić pracę a pracujesz na podstawie pozwolenia na pracę, musisz znaleźć nowego pracodawcę, który wystąpi o nowe pozwolenie w Twoim imieniu. **Nie wolno Tobie podejmować nowej pracy na podstawie starego pozwolenia. Jeśli zmieniasz pracę, nie powinieneś jej rozpoczynać bez przyznania Tobie nowego pozwolenia.**

Osoba posiadająca wizę z pozwoleniem na pracę lub uprawnienie do podjęcia pracy nie musi starać się o nowe pozwolenie, o ile nowa praca jest w tym samym sektorze gospodarki.

Wszyscy pracownicy (Irlandczycy, obywatele Unii Europejskiej, strefy EEA i spoza niej) mają obowiązek powiadomienia swojego pracodawcy o rezygnacji z pracy. Taki obowiązek spoczywa również na Twoim pracodawcy jeśli nie

potrzebuje już Twoich usług. W celu uzyskania dalszych informacji skontaktuj się z Działem Praw Pracowniczych Ministerstwa Pracy. (sprawdź na końcu broszury)

Twój pracodawca musi wydać Tobie dokument zwany P45, kiedy odchodzisz z pracy. Jest to deklaracja zapłaconego podatku oraz składek ubezpieczeniowych, które zapłacono za Ciebie. Dokument ten potrzebny jest Twojemu nowemu pracodawcy w celu obliczenia należnego podatku.

AGENCJE POŚREDNICTWA PRACY

Osoby korzystające z agencji pośrednictwa pracy powinny sprawdzić czy są one zarejestrowane.

W Irlandii nielegalne jest pobieranie opłat za znalezienie pracy. To pracodawca, który korzysta z usług agencji, płaci jej. Agencja powinna poinformować Ciebie o Twoich prawach i obowiązkach związanych z zatrudnieniem.

Uwaga: Agencje pośrednictwa pracy z innych krajów nie mają prawa nikogo deportować, ani też zmuszać kogokolwiek do podpisywania deklaracji o odesłaniu do domu.

Dział 4: Prawa pracownicze, warunki pracy oraz umowy o pracę

Wszystkie osoby pracujące w Irlandii mają prawa pracownicze i chronione są przed dyskryminacją. Prawa pracownicze obejmują stawki godzinowe, godziny pracy oraz urlopy wypoczynkowe. Niektóre z tych praw są omawiane pokrótce w dalszej części broszury.

W celu uzyskania dalszych informacji lub jeśli masz problem z pracodawcą i uważasz, że zostałeś potraktowany niesprawiedliwie, możesz skontaktować się ze związkami zawodowymi, Ministerstwem Pracy lub Urzędem Równouprawnienia. Te instytucje zapewnią Tobie dalsze informacje na temat praw pracowniczych. Zobacz także dział w tej broszurze zatytułowany „**Składanie skargi**” (Dział 4).

PŁACA MINIMALNA

Płaca minimalna wynosi w chwili obecnej €7.65 na godzinę. W niektórych działach gospodarki stawka ta jest większa (sprawdź w Ministerstwie Pracy lub swoich związkach zawodowych).

WARUNKI ZATRUDNIENIA

Twój pracodawca musi poinformować Ciebie o warunkach zatrudnienia w przeciągu 2 miesięcy od momentu podjęcia pracy. Dane, które taka informacja powinna zawierać to nazwa i adres pracodawcy, miejsce pracy, stanowisko i rodzaj pracy, data rozpoczęcia pracy, rodzaj umowy (tymczasowa czy na stałe), stawka, za którą pracujesz, przerwy w pracy, godziny pracy (łącznie z informacją o nadgodzinach), płatne urlopy, informacja o okresach choroby lub niezdolności do pracy, emeryturze, warunkach wypowiedzenia, umowach zbiorowych. Jeśli zachodzą jakiegokolwiek zmiany w wymienionych powyżej kwestiach, pracodawca jest zobowiązany poinformować pracownika o nich w ciągu 1 tygodnia.

POTWIERDZENIE WYPŁATY

Zgodnie z obowiązującym prawem musisz otrzymać od swojego pracodawcy potwierdzenie wypłaty za każdym razem, kiedy otrzymujesz wynagrodzenie. Potwierdzenie wypłaty zawiera informacje o potrąceniach z Twojej pensji, na podatek lub składki ubezpieczeniowe. Powinieneś zachować swoje potwierdzenie na wszelki wypadek. Jeśli nie otrzymujesz potwierdzeń swoich wypłat, staraj się zapisywać sumy pieniędzy, jakie otrzymujesz w zeszycie, jak w przykładzie podanym na końcu tej broszury.

PRACA Z „ZAPEWNIONYM ZAKWATEROWANIEM”

Jeśli masz zapewnione przez pracodawcę zakwaterowanie może on potrącić €54 z Twojej pensji na pokrycie kosztów tego zakwaterowania. Jednak musi on najpierw uzgodnić to z Tobą. Jeśli pracodawca dokona takich potrąceń, informacja o nich musi znaleźć się na potwierdzeniu wypłaty. Jeśli pracodawca zapewnia zakwaterowanie musi ono odpowiadać pewnym standardom.

GODZINY PRACY

Maksymalny czas pracy to 48 godzin tygodniowo (średnia z 4 miesięcy). Masz prawo do 11 godzin nieprzerwanego wypoczynku na dobę, oraz 1 wolny dzień od pracy na tydzień (24 nieprzerwane godziny).

Jeśli pracujesz w niedziele masz prawo do dodatkowego wynagrodzenia albo dodatkowego dnia wolnego od pracy. Jeśli pracujesz w święto państwowe przysługuje Tobie dzień wolny, lub dodatkowa wypłata za jeden dzień.

URLOP

Masz prawo do urlopu wypoczynkowego, chorobowego, urlopu macierzyńskiego, rodzinnego, urlopu okolicznościowego, i urlopu opiekuńczego.

Niektóre z nich są płatne, niektóre bezpłatne. Musisz uzgodnić z pracodawcą, kiedy możesz wziąć urlop (za wyjątkiem chorobowego i okolicznościowego).

Urlop wypoczynkowy – zarabiasz na niego przepracowanymi godzinami. Stanowi on 8% wszystkich godzin, które pracujesz, lub 4 tygodnie na rok. Jeśli pracujesz w pełnym wymiarze godzin, przez pełen rok, przysługuje Tobie 20 dni urlopu co roku, plus 9 płatnych świąt państwowych, czyli:

1 stycznia, Dzień Św. Patryka, Poniedziałek Wielkanocny, pierwszy poniedziałek maja, pierwszy poniedziałek czerwca, pierwszy poniedziałek sierpnia, ostatni poniedziałek października, Święto Bożego Narodzenia i Drugi Dzień Świąt..

Jeśli nie dostaniesz dodatkowego, płatnego dnia wolnego w czasie swojego urlopu, przysługuje Tobie wypłata za jeden dodatkowy dzień, lub dodatkowy dzień wolny w przeciągu miesiąca.

Chorobowe – chorobowe musi być ujęte w umowie o pracę. Twój pracodawca nie ma obowiązku płacenia Tobie kiedy jesteś na chorobowym. Chorobowe otrzymuje się z Ministerstwa Spraw Socjalnych, kiedy uzbierało

się już na Twoim koncie trochę składek na PRSI (patrz dział dotyczący pomocy socjalnej)
Najpierw jednak musisz wypełnić formularz, który dostaniesz od lekarza.

Pracodawca nie może Ciebie zmusić do wzięcia urlopu, jeśli jesteś chory. Nie ma regulacji prawnych określających wysokość chorobowego. Natomiast jeśli jesteś nieobecny w pracy przez ponad 3 dni z rzędu z powodu choroby, musisz przedstawić zwolnienie lekarskie.

Urlop okolicznościowy – przysługuje Tobie urlop w przypadku nagłego wypadku lub choroby bliskiego członka rodziny, jeśli ta osoba wymaga Twojej obecności. Jest to urlop płatny. Możesz wziąć z tego tytułu 3 dni wolnego w ciągu 12 miesięcy lub 5 dni w ciągu 36 miesięcy. O tym urlopie musisz poinformować swojego pracodawcę na piśmie.

Urlop macierzyński – przysługuje Tobie prawo do 18 tygodni płatnego urlopu macierzyńskiego i dalsze 8 tygodni bezpłatne (patrz dział zatytułowany „Kobiety”).

Urlop rodzinny – osoba zatrudniona przez co najmniej rok może wziąć do 14 dni urlopu rodzinnego by zająć się swoimi dziećmi. Dzieci

jednak muszą mieć mniej niż 5 lat.

Urlop specjalny – musisz negocjować jego warunki bezpośrednio z pracodawcą. Nie wolno Tobie przyjmować, że masz podobne przywileje urlopowe, jak w kraju, z którego pochodzisz.

BEZPIECZEŃSTWO I HIGIENA PRACY

Twój pracodawca jest zobligowany prawem (Ustawa o Bezpieczeństwie i Higienie Pracy z 1989 roku) zapewnić bezpieczne i zdrowe warunki pracy. W celu uzyskania dalszych informacji oraz jeśli sądzisz, że pracujesz w niebezpiecznych warunkach skontaktuj się ze swoimi związkami zawodowymi lub Urzędem BHP.

SKŁADANIE SKARGI

Masz prawo porozmawiać ze swoim pracodawcą na temat warunków pracy. Jeśli jednak uważasz, że nie masz innego wyboru możesz złożyć oficjalną skargę przeciwko swojemu pracodawcy. Sprawy dotyczące zatrudnienia są zwykle rozpatrywane przez Komisarza ds. Praw Pracowniczych w Komisji Stosunków Pracy. Dobrze jest mieć kogoś, kto będzie Ciebie reprezentował - (np. kogoś ze związków

zawodowych, organizacji imigracyjnych, Obywatelskiego Biura Informacji lub prawnika).

Jeśli Twoja skarga dotyczy zatrudnienia, skontaktuj się Działem Informacji Ministerstwa Pracy. Pracownicy tego działu poinformują cię o krokach jakie musisz podjąć. Sprawy dotyczące dyskryminacji są rozpatrywane przez Trybunał Równouprawnienia lub Sąd Pracy (o poradę można prosić w Urzędzie ds. Równouprawnienia).

BEZPRAWNE WYRZUCENIE Z PRACY

Jeśli pracujesz od 12 miesięcy masz prawo do ochrony przed bezprawnym wyrzuceniem z pracy. Jeśli pracujesz mniej niż 12 miesięcy obejmuje Cię ochrona w określonych przypadkach, np. jeśli zostałeś/-aś wyrzucony/-a z powodu przynależności do związków zawodowych lub z powodu zajścia w ciążę.

‘Konstruktywne porzucenie pracy’ następuje wtedy, gdy musisz zrezygnować z pracy z powodu złych warunków pracy, które nie pozostawiły Tobie innego wyboru. W celu uzyskania dalszych informacji skontaktuj się z Działem Informacji Ministerstwa Pracy

DYSKRYMINACJA

Dyskryminacja osoby poszukującej pracy lub osoby pracującej z powodu rasy (narodowości lub pochodzenia etnicznego), płci, niepełnosprawności, statusu matrymonialnego, sytuacji rodzinnej, religii, orientacji seksualnej lub przynależności do wspólnoty koczowniczej jest bezprawna. Prawo to dotyczy także osób, które pracują w prywatnych domach.

Jeśli uważasz, że padłeś ofiarą dyskryminacji, powinieneś skontaktować się z Urzędem ds. Równouprawnienia. Ważne jest by skontaktować się z tym urzędem w przeciągu 6 miesięcy od chwili ostatniego incydentu (to ograniczenie czasowe może zostać zniesione w wyjątkowych przypadkach).

ZWIĄZKI ZAWODOWE

Masz prawo wstąpić do związków zawodowych. Związki zawodowe starają się walczyć o prawa pracownicze swoich członków, ochraniać ich przed niesprawiedliwym traktowaniem i negocjować warunki pracy i płacy. W Irlandii istnieje kilka związków zawodowych, zależnie od pracy, jaką wykonujesz.

Skontaktuj się z Irlandzkim Kongresem Związków Zawodowych (ICTU) i poproś o pełną listę związków.

Do związku można wstąpić bez wiedzy pracodawcy. Związek może Ciebie reprezentować, jeśli chcesz złożyć skargę. Bycie członkiem związków zawodowych daje Tobie lepszą ochronę przeciwko wyzyskowi w miejscu pracy. Członka związku nie można wyrzucić z pracy.

W celu uzyskania dalszych informacji we wszystkich sprawach dotyczących zatrudnienia skontaktuj się z Ministerstwem Pracy i związkami zawodowymi, do których należysz.

Informacje można także uzyskać z Comhairle i lokalnego Obywatelskiego Centrum Informacji (CIC/CIS). Odwiedź też stronę www.comhairle.ie lub www.cidb.ie

Dział 5: Podatki

Poniższe informacje wyjaśniają najważniejsze kwestie związane z opodatkowaniem oraz omawiają system podatkowy obowiązujący w Irlandii. Istotną sprawą jest zarejestrowanie się na potrzeby opodatkowania i PRSI czyli składek na ubezpieczenie, by należny podatek został skalkulowany poprawnie (patrz dział 6). W celu uzyskania dalszych informacji, skontaktuj się z Urzędem Podatkowym (Revenue Commissioners).

Pełną listę biur regionalnych można znaleźć na stronie www.revenue.ie lub dzwoniąc pod numer Lo-Call 1890-203070. W całym kraju działają Obywatelskie Biura Informacji/ Usług (CICs/CISs), które dysponują szczegółowymi informacjami oraz radą. (sprawdź pełną listę na stronie www.cidb.ie).

NUMER PPS & REJESTRACJA PODATKOWA

Ważne jest wyrobienie sobie numeru PPS number (ang. Personal Public Service). Numer PPS jest oficjalnym numerem identyfikacyjnym i używa się go przy załatwianiu wszelkich spraw w urzędach publicznych np. urządzie podatkowym, spraw socjalnych, szpitalach. O

wydanie numeru PPS możesz wystąpić w najbliższym regionalnym Biurze Spraw Socjalnych (wypełnij formularz REG1). Będziesz potrzebował/-a potwierdzenia adresu i dowodu tożsamości (paszport, karta GNIB lub dowód tożsamości).

Jeśli dopiero rozpoczynasz pracę w Irlandii musisz zarejestrować się w urzędzie podatkowym. Jeśli masz numer PPS i znalazłeś/-aś zatrudnienie, wypełnij formularz 12A (patrz poniżej) i prześlij go do Urzędu Podatkowego (ang. - the Revenue). Otrzymasz informacje o tzw. kredycie podatkowym i o progach podatkowych. Informacje taką otrzyma także Twój pracodawca. (Aby wypełnić formularz 12A musisz mieć numer PPS).

Możesz rozpocząć pracę zanim otrzymasz numer PPS, ale będziesz musiał zapłacić wyższą stawkę podatku (tzw. „podatek wyjątkowy”). Zostanie on Tobie zwrócony później. Kiedy otrzymasz swój numer PPS, poinformuj o tym swojego pracodawcę i wypełnij formularz 12A.

SYSTEM PODATKOWY PAYE (PŁAĆ W MIARĘ JAK ZARABIASZ)

System potrącania podatków od pracowników nazywa się systemem PAYE (Płać w miarę jak zarabiasz).

KREDYTY PODATKOWE I PROGI PODATKOWE

Masz prawo ubiegać się o kredyty podatkowe. Kredyt podatkowy to część Twojego wynagrodzenia, która jest wolna od podatku. Im więcej kredytów Tobie przyznano, tym mniej podatku zapłacisz. Jeśli zarabiasz poniżej pewnej kwoty nie będziesz musiał w ogóle zapłacić podatku.

Kredyty podatkowe są przyznawane osobie samotnej, małżonkom, wdowcom i wdowom, samotnym rodzicom, opiekunom, opiekunom niepełnosprawnych dzieci, opiekunom krewnych potrzebujących stałej opieki, oraz płatnikom w systemie PAYE.

Istnieją dwa progi podatkowe: jeśli zarabiasz mniej niż €29,400 płacisz 20% podatku (pomniejszoną o kwotę kredytu podatkowego). Każda suma pieniędzy ponad €29,400 będzie podlegała 42% podatkowi.

Formularz 12 A pozwala na skalkulowanie Twojego kredytu podatkowego oraz progu podatkowego.

Jeśli jesteś żonaty/mężatką a Twój małżonek/małżonka nie mieszka w Irlandii i nie ma dochodu, możesz ubiegać się o wyższy kredyt podatkowy oraz inny próg podatkowy.

Uwaga: wszelkie informacje, które przekazujesz Urzędowi Skarbowemu na swój temat są tajne i nie będą przekazywane Twojemu pracodawcy. Mogą być jednak przekazane innym instytucjom

rządowym.

ZEZNANIA PODATKOWE ORAZ ZWROT PODATKU

Możesz otrzymać zwrot podatku za niektóre wydatki (np. na opiekę medyczną oraz dentystyczną, na worki na śmieci, czynsz itd.) Wypełnić należy formularz 12, lub Rent1 i przesać do Urzędu Podatkowego, które zdecyduje, czy należy się Tobie zwrot podatku.

Uwaga: *Biuro obsługi klienta Urzędu Podatkowego*, 9-15 Upr. O'Connell St., Dublin 1 (wejście od Cathedral St) służy pomocą w wypełnianiu odpowiednich formularzy (tel. 01-8655000, citycus@revenue.ie). Możesz także skontaktować się z najbliższym urzędem podatkowym lub CIC/CIS w celu uzyskania pomocy.

PODWÓJNE OPODATKOWANIE

W Irlandii opodatkowany jest dochód bez względu na miejsce jego uzyskania. Oznacza to, że jeśli uzyskałeś dochód w innym kraju, być może będziesz musiał od niego zapłacić podatek. Irlandia podpisała porozumienie o unikaniu podwójnego opodatkowania z wieloma krajami. Jeśli uważasz, że dotyczy to Ciebie, powinieneś skontaktować się z Urzędem Podatkowym lub

Obywatelskim Biurem Informacji (CIC/CIS) w celu uzyskania dalszych informacji.

FORMULARZE PODATKOWE

Istnieje kilka rodzajów formularzy podatkowych, z którymi możesz mieć do czynienia. Należą do nich:

Formularz P45 – powinieneś go otrzymać od swojego pracodawcy, kiedy przestaniesz u niego pracować. Należy przekazać go nowemu pracodawcy lub przedstawić w celu uzyskania zasiłku.

Formularz P60 – P60 pokazuje ile zarobiłeś w ogóle, liczbę przepracowanych tygodni, zapłacony podatek, składki ubezpieczeniowe PRSI, oraz rodzaj PRSI na dany rok podatkowy.

Formularz 12A – jest zbiorem informacji niezbędnych dla obliczenia kredytów podatkowych i kwoty wolnej od podatku, aby kwoty pobrane na poczet podatku były prawidłowe.

Formularz 12 – jest to roczne zeznanie dla pracowników płacących podatki w systemie PAYE. Możesz go wypełnić, jeśli chcesz się ubiegać o zwrot podatku tj. jeśli uważasz, że nadpłaciłeś podatek.

Formularz Rent 1 służy do ubiegania się o zwrot części zapłaconego podatku z tytułu wynajmowania mieszkania lub domu.

Formularz P50 – powinieneś wypełnić ten formularz, jeśli starasz się o zwrot podatku i byłeś bezrobotny przez okres 4 tygodni, lub jeśli wyjeżdżasz z Irlandii.

Formularz P21 zeznanie roczne – formularz informujący o całkowitym dochodzie, kredytach podatkowych, zapłaconym podatku za dany rok.

W celu uzyskania dalszych informacji oraz pobrania formularzy odwiedź stronę Urzędu Podatkowego (www.revenue.ie)

Dział 6: Pomoc Społeczna

Ministerstwo Spraw Socjalnych (DSFA) odpowiedzialne jest za system opieki społecznej. Z wszelkimi wątpliwościami można skontaktować się z Ministerstwem lub regionalnym Obywatelskim Biurem Informacji CIS/CIS.

Irlandzki system opieki społecznej opiera się na działaniu dwóch programów:

SYSTEM UBEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO (SKŁADKOWY)

Jest on dostępny dla tych osób, które dokonały wpłaty określonej liczby składek na ubezpieczenie społeczne, tzw. PRSI. Składki te zwykle mają w tytule wyraz „obowiązkowe”.

POMOC SPOŁECZNA (NIE UZALEŻNIONA OD SKŁADEK)

Wypłacana tym, którzy mają niskie dochody i uzależniona jest od ich poziomu (musi on być poniżej pewnego poziomu) Pomoc ta nie jest uzależniona od składek PRSI.

Uwaga: Składki na ubezpieczenie społeczne płacone w krajach UE lub w nowych krajach UE

uprawniają do pobierania świadczeń w Irlandii. Na świadczenia socjalne i pomoc społeczną składają się:

(by uzyskać pełną listę świadczeń skontaktuj się z Ministerstwem Spraw Socjalnych):

- zasiłek dla osób bezrobotnych
- zasiłek z tytułu niezdolności do pracy
- zasiłek rodzinny
- zasiłek opiekuńczy
- pomoc socjalna dla najgorzej zarabiających
- zasiłek macierzyński
- zasiłek dla rodzin zastępczych
- zasiłek z powodu wypadku przy pracy
- dodatek mieszkaniowy

WARUNEK STAŁEGO POBYTU (HRC)

By otrzymywać pomoc socjalną w Irlandii należy spełnić warunek stałego pobytu. Oznacza to, że dana osoba musi mieć udowodniony, stały związek z Irlandią tj. mieszkać w Irlandii przez co najmniej dwa lata, pracować w Irlandii lub udowodnić, że chce się tutaj osiedlić na stałe. Należy przedstawić dowody na to, że spełniamy

ten warunek. Od decyzji Ministerstwa można odwołać się poprzez Biuro Odwołań. (Stały pobyt w tym rozumieniu różni się od innych definicji stałego pobytu, używanej np. na potrzeby podatkowe.

Świadczenia, które objęte są warunkiem stałego pobytu:

- zasiłek dla bezrobotnych
- emerytura podstawowa
- renta dla niewidomych
- zasiłek dla wdów i sierot
- zasiłek opiekuńczy
- zasiłek z tytułu niezdolności do pracy
- pomoc socjalna (ten zasiłek różni się od jednorazowej pomocy doraźnej)
- zasiłek dla samotnych rodziców
- zasiłek rodzinny (dla bezrobotnych lub samozatrudnionych)

Uwaga: Nawet jeśli nie spełniasz warunku stałego pobytu możesz kwalifikować się do otrzymywania specjalnej pomocy socjalnej. ('pomoc specjalna'). By ubiegać się o nią skontaktuj się z Pracownikiem Socjalnym w lokalnej przychodni.

Uwaga: Jeśli pochodzisz z kraju UE, warunek stałego pobytu nie jest przeszkodą w ubieganiu się zasiłek rodzinny lub zasiłek dla samotnych rodziców.

SKŁADANIE PODAŃ O POMOC SOCJALNĄ

By ubiegać się o pomoc społeczną lub uzyskać więcej informacji, skontaktuj się z lokalnym biurem pomocy społecznej.

(wejdź na stronę www.welfare.ie by uzyskać listę biur pomocy społecznej lub skontaktuj się telefonicznie z Ministerstwem Spraw Socjalnych pod numerem 1-8748444).

ODWOŁANIA

Od decyzji Ministerstwa Spraw Socjalnych można się odwołać w ciągu 21 dni od wydania decyzji poprzez Biuro Odwołań Pomocy Społecznej, instytucję niezależną. Będziesz musiał wypełnić formularz SWAO 1, który można otrzymać w lokalnym Biurze Pomocy Społecznej. Należy podać szczegóły całej sprawy, podać swoje dane osobowe, adres oraz numer PPS.

Dział 7: Kwestie prawne

AN GARDA SIOCHANA (POLICJA)

Policja w Irlandii nazywa się Garda/Gardaí/Garda Síochana (jest to irlandzki odpowiednik słowa „policja”, oznaczający „strażnicy pokoju”).

Jeśli jesteś w Dublinie i chcesz załatwić jakiegokolwiek sprawę musisz udać się do Urzędu Imigracyjnego. Jeśli natomiast mieszkasz poza Dublinem office imigracyjny przyjmuje na posterunku policji.

W razie nagłych wypadków dzwoń pod numery 999 lub 112, możesz również odwiedzić posterunek policji lub zadzwonić tam, jeśli masz jakąś sprawę, którą chcesz wyjaśnić, nawet jeśli nie jest to sprawa nagła.

WYDZIAŁ POLICJI DS. INCYDENTÓW NA TLE RASOWYM

W Garda Síochana istnieje wydział ds. incydentów na tle rasowym. Zajmuje się on takimi właśnie sprawami. W lokalnych posterunkach pracuje 145 specjalnie przeszkolonych oficerów. W celu uzyskania więcej informacji na ten temat skontaktuj się z Wydziałem pod numerem telefonu: 01-666 3150 lub odwiedzić stronę www.garda.ie.

ARESZT

Jeśli zostaniesz aresztowany należą się Tobie pewne prawa i oraz ciążą na Tobie pewne obowiązki. Oto ich lista:

- jeśli jesteś aresztowany, zapytaj za co, i jaka jest podstawa Twojego aresztu.
- jeśli zostaniesz poproszony, podaj swoje nazwisko, imię oraz adres.
- masz prawo poprosić policjanta żeby się przedstawił.
- jeśli zostaniesz poproszony o dowód tożsamości (kartę GNIB lub paszport) spełnij prośbę funkcjonariusza. Pamiętaj jednak, że powinieneś zatrzymać kserokopię dokumentu, który zostawiasz na policji. Poproś też policjanta, który zatrzymał Twój dokument tożsamości, o numer identyfikacyjny oraz o pokwitowanie.
- Tylko jeśli jesteś aresztowany musisz pojechać z policją. Jeśli natomiast nie jesteś aresztowany, nie musisz iść z policjantami "by pomóc w śledztwie" lub przesłuchanie.
- Masz prawo skontaktować się z adwokatem i powinieneś zrobić to jak najszybciej.

- Jako obywatel innego kraju masz prawo skontaktować się z ambasadą lub konsulem.
- Masz również prawo poprosić o tłumacza, jeśli masz być przesłuchiwany.

Dalsze informacje można uzyskać z Irlandzkiej Rady Wolności Obywatelskich (Irish Council for Civil Liberties - ICCL), lub na stronie www.iccl.ie

POMOC PRAWNA

Istnieje kilka sposobów na uzyskanie pomocy prawnej i reprezentacji adwokata. Można również taką pomoc uzyskać za darmo.

Możesz znaleźć adwokata. Dane firm adwokackich można znaleźć w Panoramie Firm.

The Legal Aid Board (Komisja Pomocy Prawnej) zapewnia darmową pomoc prawną oraz adwokatów dla tych, którzy nie mają pieniędzy. Komisja sprawdza najpierw czy rzeczywiście tak jest, pobiera też za swoje usługi małą opłatę. Chętnych wpisuje się na listę oczekujących.

Przy Obywatelskich Biurach Informacji (CICs/CISs)

działają Flach, czyli Ośrodki Darmowej Pomocy Prawnej. Prawnicy tam pracujący służą poradą i informacjami, natomiast nie mogą reprezentować nikogo w sądzie. Sprawdź w lokalnym Biurze, jakie są godziny urzędowania Ośrodka i umów się na wizytę.

(sprawdź na stronie www.cidb.ie).

Bezpłatną pomoc prawną można także uzyskać z Ośrodka FLAC przy 13

Lower Dorset St, Dublin 1. W godzinach urzędowania czynna jest infolinia, z której możesz skorzystać.

W sprawach dotyczących pracy mogą pomóc Tobie związki zawodowe, które zapewniają pomoc i reprezentację prawną.

Dział 8: Rozmaitości

KOBIETY

Urlop macierzyński – kobieta nie może zostać wyrzucona z pracy z powodu ciąży. Masz prawo do 18 tygodni płatnego urlopu macierzyńskiego i dalsze 8 tygodni bezpłatnego urlopu. Masz obowiązek powiadomić swojego pracodawcę o zajściu w ciążę przynajmniej 4 tygodnie przed rozpoczęciem urlopu macierzyńskiego. Musisz wziąć urlop macierzyński na dwa tygodnie przed spodziewaną datą rodzenia. Twój pracodawca nie musi Tobie płacić za urlop macierzyński, pieniądze te otrzymasz z ubezpieczenia, jeśli dokonałaś określonej ilości wpłat składek PRSI.

Pracownikom należy się także czas wolny bez potrąceń wypłaty na prenatalne i postnatalne wizyty u lekarza, pod warunkiem, że pracodawca dowie się o nich na dwa tygodnie przed ich zaplanowaną datą. Pracownikom w ciąży należy się także czas wolny bez potrąceń wypłaty na zajęcia szkoły rodzenia. Ojcom także przysługuje czas wolny, ale jedynie na ostatnie dwie klasy w szkole rodzenia.

PRZEMOC W DOMU – używanie przemocy wobec innych jest karane prawem. Dotyczy to również przemocy wobec członków rodziny.

Jeśli jesteś ofiarą przemocy w domu, możesz skontaktować się z organizacją Pomoc Kobietom w celu uzyskania pomocy i porad. Działają również schroniska dla kobiet, które zapewniają zakwaterowanie dla kobiet i dzieci w nagłych wypadkach, kiedy powrót do domu grozi niebezpieczeństwem.

Centrum Kryzysowe dla Ofiar Gwałtu zapewnia pomoc tym, którzy padli ofiarą molestowania seksualnego lub napaści seksualnej. Centrum będzie Ciebie też wspierać w momencie składania zeznań na policji.

Ciąża/Zdrowie Kobiety – jeśli zaszłaś w nieplanowaną ciążę, możesz liczyć na radę i wsparcie. Skontaktuj się z Agencją Kryzysową dla Kobiet w Ciąży pod numerem 01-814 6292). Aborcja jest nielegalna w Irlandii, ale możesz uzyskać fachową poradę informującą o wszystkich możliwościach, łącznie z aborcją w Wielkiej Brytanii. Istnieje również szereg centrów zdrowia kobiety oraz klinik planowania rodziny w całej Irlandii (np. Well Woman Centre i Irish Family Planning Association). Można tam uzyskać informacje na temat spraw kobiecych (np. o chorobach przenoszonych drogą płciową itd.) Więcej informacji można też uzyskać w lokalnej przychodni lub na tzw. Złoty Stronach (Golden Pages) (zabacz na końcu broszury).

ZAKWATEROWANIE DLA OSÓB W POTRZEBIE

Działa kilka schronisk, które zapewniają zakwaterowanie dla osób w potrzebie. Należy skontaktować się z Centralnym Biurem Osób Bezdomnych (the Homeless Persons

Unit) pod ich głównym numerem telefonu (dostępny na końcu broszury) jeśli znajdujesz się poza Dublinem. W Dublinie natomiast skontaktuj się z tzw. No Fixed Abode Unit dla obywateli innych krajów, (jest on częścią Biura dla Osób Ubiegających się o Azyl Polityczny). Po godzinach urzędowania należy kontaktować się z organizacjami charytatywnymi, które także zapewniają schronienie dla osób potrzebujących (lista na końcu broszury).

ZDROWIE

Masz możliwość wyboru pomiędzy prywatną i publiczną służbą zdrowia. Publiczna służba zdrowia jest dostępna dla każdego, kto mieszka w Irlandii, za drobną opłatą (lub darmowa, jeśli posiadasz kartę medyczną) W celu uzyskania dokładniejszych informacji skontaktuj się Ministerstwem Zdrowia lub lokalną przychodnią.

Voluntary Health Insurance (VHI) oraz BUPA Ireland to dwie firmy, dzięki którym możesz uzyskać dostęp do prywatnych usług medycznych. Powstała także nowa firma na nazwie VIVAS.

SZKOLNICTWO

Twoje prawa w zakresie szkolnictwa zależą od Twojej narodowości, statusu prawnego, długości pobytu w kraju, z czym wiąże się płatność podatków. Dzieci pracowników migracyjnych mają prawo do kształcenia w szkołach podstawowych i średnich. W celu uzyskania więcej informacji skontaktuj się z Ministerstwem Edukacji lub Irlandzką Radą Uczniów Zagranicznych(ICOS).

CODZIENNE ŻYCIE

Obywatelskie Centra Informacji (CICs) są dobrym źródłem informacji i porad na temat praw. Centra można znaleźć w większości miast w Irlandii (zobacz na stronie www.cidb.ie). Inne strony, które mogą okazać się przydatne to www.comhairle.ie oraz www.oasis.gov.ie

Banki: aby otworzyć konto bankowe potrzebujesz jeden dowód tożsamości (np. paszport), potwierdzenie Twojego adresu (np. rachunek za media) oraz numer PPS. Banki są zwykle otwarte od poniedziałku do piątku pomiędzy od 10.00 do 16.00 i do 17.00 w czwartki.

Porady finansowe można uzyskać także w Irlandzkiej Agencji Kontroli Rynku Usług Finansowych, w skrócie IFSRA.

IFSRA odpowiedzialna jest za kontrolę wszystkich firm świadczących usługi finansowe w Irlandii. Zajmuje się też ona ochroną klientów i oferuje porady w zakresie spraw finansowych. Jeśli chcesz złożyć skargę na sposób działania instytucji finansowych powinieneś skontaktować się z IFSRA.

(dane kontaktowe na końcu broszury). ISFRA ma także punkt informacyjny: Centrum Informacji Konsumenckiej, College Green, Dublin 2.

Biblioteki publiczne działają w całym kraju. Z biblioteki można korzystać za darmo dzięki karcie członkowskiej.

Uwaga: Niektóre biblioteki oferują darmowy dostęp do Internetu.

NIELEGALNI IMIGRANCY

Bardzo łatwo stać się nielegalnym imigrantem (czyli nie mieć pozwolenia na legalny pobyt stały). Być może istnieje szansa na poprawienie Twojej sytuacji prawnej, więc należy starać się o pomoc jak najprędzej. Pomogą Ci w tym liczne organizacje, które wspierają i pomagają osobom, które straciły status legalnych rezydentów i oferują im bezpieczne schronienie, np. Centrum Praw Imigrantów w Irlandii.

Dział 9: Dane instytucji, do których można zwrócić się o pomoc i wsparcie

Organizacje wspomniane w naszej broszurze:

- **BUPA Ireland**

Lo-Call 1890 700 890 www.bupa.ie

- **Citizen's Information Centres (CICs) (Obywatelskie Centra Informacji)** –

po pełną listę centrow dzwoń na infolinię Lo Call, 1890 777 121, www.cidb.ie

- **Comhairle**

Tel. 01- 605 9000,
www.comhairle.ie/www.oasis.gov.ie

- **Crisis Pregnancy Agency (Agencja Pomocy Kobietom w Cięży)**

Tel. 01-814 6292, www.crisispregnancy.ie

- **Dept. of Education (Ministerstwo Edukacji)**

Tel. 01-889 6400, www.education.ie

- **Dept. of Enterprise, Trade and Employment (Ministerstwo Pracy)**

Lo-Call 1890 220 222, www.entemp.ie

- **Dept. of Foreign Affairs (Ministerstwo Spraw Zagranicznych)**

Tel. 478 0822, <http://foreignaffairs.gov.ie>

- **Dept. of Justice, Equality & Law Reform, Immigration and Citizenship, (Ministerstwo Sprawiedliwości)**

Lo-Call 1890 551 500, www.justice.ie

- **Dept. of Social and Family Affairs, (Ministerstwo Spraw Socjalnych)**
Tel. 704 3000 (informacje ogólne i zapytania), Lo-Call 1890 202 325 (by zamówić broszurę informacyjną), www.welfare.ie
- **Employment Rights Information Unit, (Biuro Informacji na temat Praw Pracowniczych) DETE,**
Lo-Call 1890 201 615 www.entemp.ie
- **Equality Authority, (Urząd ds. Równouprawnienia)**Lo-Call 1890 245 545, www.equality.ie
- **Equality Tribunal, (Trybunał ds. Równouprawnienia)**Lo-Call 1890 344 424, www.equalitytribunal.ie
- **FÁS – (Państwowa Agencja Pośrednictwa Pracy)** Biura znajdują się w całym kraju, po pełną listę dzwonić pod numer: Tel. 01-607 0500, www.fas.ie
- **Free Legal Advice Centre (FLAC)(Centrum Darmowych Porad Prawnych),** Tel. 01-874 5690, www.flac.ie
- **Garda Racial and Intercultural Unit, (Wydział ds. Incydentów na Tle Rasowym)** Tel. 01-666 3150, www.garda.ie
- **Garda National Immigration Bureau (GNIB)(Biuro Imigracji),** Tel. 01-6669193
- **Health & Safety Authority, (Urząd BHP)**
Tel. 01-614 7000, www.hsa.ie

- **Health Services Executive, (Urząd Nadzoru Opieki Zdrowotnej)**
Tel. 045 880 400, www.hse.ie
- **Homeless Persons Unit, Health Boards (Centralne Biuro Osób Bezdomnych)**
Tel. 1800 724 724 w celu uzyskania informacji jeśli poza terenem Dublinia.
W Dublinie skontaktuj się z tzw. No Fixed Abode Unit , Tel. 01-858 5100
- **International Organisation for Migration (Międzynarodowa Organizacja Migracji) (IOM)**, Tel. 01-878 7900, www.iomdublin.org
- **Irish Congress of Trade Unions (ICTU)**, (Irlandzki Kongres Związków Zawodowych)
Tel. 01-889 7777, www.ictu.ie
- **Irish Council for Overseas Students (ICOS) (Irlandzka Rada Uczniów Zagranicznych)**,
Tel. 01-660 5233/620 5313 www.icosirl.ie
- **Irish Family Planning Association (IFPA), (Irlandzkie Stowarzyszenie Planowania Rodziny)** Tel. 01-806 9444, www.ifpa.ie
- **Irish Financial Services Regulatory Authority (Irlandzka Agencja Nadzoru Instytucji Finansowych) (IFSRA)** Lo-Call 1890 777 777, www.ifsra.ie
- **Labour Court, (Sąd Pracy)**
Tel. 01-613 6666, www.labourcourt.ie
- **Legal Aid Board, (Biuro Pomocy Prawnej)** Tel. 066-947 100 (HQ, Kerry), 01-477 6200 (Dublin)
www.legalaidboard.ie
- **Local Employment Service, (Lokalne Biuro Pośrednictwa Pracy - patrz FÁS)**

- **National Recruitment Federation, (Narodowa Federacja Pośrednictwa Pracy)** Tel. 01-867 3369, www.nrf.ie
- **Rape Crisis Centre, (Centrum Pomocy Ofiarom Gwałtu)**
free phone 1800 77 88 88, www.drcc.ie
- **Reception & integration Agency, (Agencja ds. Integracji)** Tel. 01-418 3200, www.ria.gov.ie
- **Revenue Commissioner, (Urząd Podatkowy)**
Lo-Call 1890 60 50 90 (zapytania w sprawie systemu PAYE),
Lo-Call 1890 30 67 06 (Formularze i ulotki)
www.revenue.ie
- **Rights Commissioner, Lo-Call 1890 201 615**
(Komisarz ds. Praworządności)
- **Simon Communities of Ireland, Tel. 01-475 9357,**
www.dubsimon.ie/www.galsimon.ie
- **Social Welfare Appeals Office, (Biuro Odwołań Ministerstwa Spraw Socjalnych)**
LoCall 1890 747 434 swappeals@welfare.ie
- **Threshold,**
Tel. 01-678 6098, www.threshold.ie
- **VIVAS** health insurance,
Tel. 1850 717 717, www.vivashealth.ie
- **Voluntary Health Insurance (VHI)**
Tel. Call Save 1850 444 444 www.vhi.ie
- **Well Woman Centre,**
Tel. 01-874 9243, www.wellwomancentre.ie

- **Women's Aid**, Free phone 1800 341 900, www.womensaid.ie
- **Work Permit Call Centre**, Tel. 01-631 3333 (Infolinia Wydziału Wydawania Pozwoleń na Pracę)
- **Work Permits Section, DETE, (Wydział Wydawania Pozwoleń na Pracę)**
Lo-Call 1890 201 616, www.entemp.ie

Pełna lista ministerstw oraz agencji rządowych dostępna jest w Panoramie Firm na tzw. „zielonych stronach”.

ORGANIZACJE OBRONY PRAW CZŁOWIEKA I IMIGRANTÓW

- **Emigrant Advice, (Biuro Porad Emigracyjnych)**
Tel. 01-873 2844/872 6171 www.emigrantadvice.ie
- **Migrant Rights Centre Ireland, (Centrum Praw Imigrantów w Irlandii)** Tel. 01-889 7570, www.mrci.ie
- **Immigrant Council of Ireland, (Irlandzka Rada Imigracyjna)**
Tel. 01-674 0200, www.immigrantcouncil.ie
- **Irish Council for Civil Liberties, (Irlandzka Rada Wolności Obywatelskich)** Tel. 01-8783137, www.iccl.ie
- **Irish Refugee Council, (Irlandzka Rada ds. Uchodźców)**
Tel. 01-873 0042, www.irishrefugeecouncil.ie

PRZYDATNE STRONY:

www.comhairle.ie

www.oasis.gov.ie

www.entemp.ie

www.equality.ie

www.iccl.ie

www.justice.ie

www.mrci.ie

www.revenue.ie

www.welfare.ie

www.immigrantcouncil.ie

Dział 10: Dane pracodawcy oraz przykładowy zapis wypłat oraz przepracowanych godzin

Nazwa firmy: _____

Przełożony: _____

Adres domowy/ firmowy

pracodawcy _____

_____

_____

Tel: _____

Adres

firmowy: _____

Obiecana stawka: _____

Nazwiska ludzi, którzy pracują z Tobą:

_____

_____

_____

Ważne jest by zapisywać ilość przepracowanych godzin oraz wypłat

Przykład:

Data	Początek Zmiany	Koniec Zmiany	Suma godzin	Przerwa	Stawka

Data	Początek Zmiany	Koniec Zmiany	Suma godzin	Przerwa	Stawa

Data	Początek Zmiany	Koniec Zmiany	Suma godzin	Przerwa	Stawka

Data	Początek Zmiany	Koniec Zmiany	Suma godzin	Przew a	Sta wka

Data	Początek Zmiany	Koniec Zmiany	Suma godzin	Przerwa	Stawa wka

Data	Początek Zmiany	Koniec Zmiany	Suma godzin	Przerwa	Stawka

Data	Początek Zmiany	Koniec Zmiany	Suma godzin	Przerwa	Stawa wka

Data	Początek Zmiany	Koniec Zmiany	Suma godzin	Przerwa	Stawa wka

Data	Początek Zmiany	Koniec Zmiany	Suma godzin	Przerwa	Stawa wka

Data	Początek Zmiany	Koniec Zmiany	Suma godzin	Przerwa	Stawa wka

CENTRUM PRAW IMIGRANTÓW W IRLANDII

Centrum Praw Imigrantów w Irlandii (MRCI) działa w obronie praw obywatelskich pracowników migracyjnych i ich rodzin.

Oznacza to, że:

- służymy radą i informacją na temat zatrudnienia i praw socjalnych pracowników migracyjnych w Irlandii.
- pomagamy w obronie Twoich praw jeśli jesteś dyskryminowany lub traktowany niesprawiedliwie.
- jesteśmy miejscem dyskusji dla pracowników migracyjnych i inicjatorem działań w kwestiach ich niepokojących.
- zajmujemy się lobbowaniem rządu w celu zmiany polityki i ustawodawstwa dotyczących pracowników migracyjnych.
- zajmujemy się nagłaśnianiem pozytywnego wkładu pracowników migracyjnych dla społeczeństwa Irlandii.

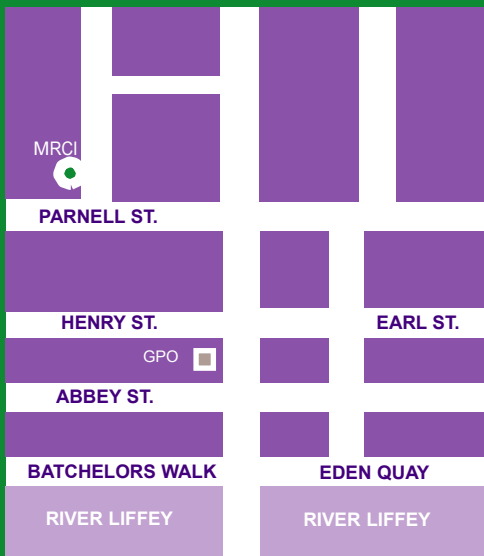
Centrum otwarte jest:

Od 10.00 do 16.00 od poniedziałku do piątku (z przerwą pomiędzy 13.00 i 14.00)

Adres: 55 Parnell Square West, Dublin 1

Tel: (01) 889 7570 Fax: (01) 889 7579

info@mrci.ie/www.mrci.ie

Centrum otwarte jest:

Od 10.00 do 16.00 od poniedziałku do piątku
(z przerwą pomiędzy 13.00 i 14.00)

Adres: 55 Parnell Square West, Dublin 1

Tel: (01) 889 7570 Fax: (01) 889 7579

info@mrci.ie/www.mrci.ie